

Hoe de wijsheidsspreuken van Franciscus mij vandaag uitdagen en op weg zetten.

Drie jaar werk ik intussen voor TAU, en één ding is me wel duidelijk geworden: wie zich de kern van de spiritualiteit van Franciscus en Clara van Assisi wil eigenmaken, kan niet om de wijsheidsspreuken heen. Het afgelopen jaar had ik het geluk André Jansen uitgebreid daarover aan het woord te horen tijdens de opleiding ‘franciscaans leraarschap’ die ik voor TAU in Nederland volgde. Het begin van zijn les zal me altijd blijven. We hadden de gewoonte elk lesweekend met een bezinnend openingsmoment te beginnen. Maar André, als eerste lesgever en zich van geen kwaad bewust, kwam het lokaal binnen, hij zette zich en ging onmiddellijk over **tot de essentie**: de wijsheidsspreuken! Zo kennen we hem... en laten we dat vandaag dus ook doen.

In zijn boek “Een boom geplant aan water” beschrijft André hoe Franciscus zich doorheen de spreuken ontpopt als **een geestelijk leider** voor zijn broeders. De woorden zijn als bakens op de innerlijke weg die Franciscus ook zelf stap voor stap, met vallen en opstaan, bewandeld heeft zijn hele leven lang. Niet alleen de broeders, maar ook wij vandaag, kunnen er wijsheid in vinden, gelouterd door een leven van zoeken, overwegen en beschouwen. Wijsheid die daardoor ook vandaag nog steeds actueel en wezenlijk is, en ons blijft uitdagen.

Bij een vluchtige lezing van de wijsheidsspreuken, kan je wel eens beginnen duizelen. Het zijn geen zeemzoete spreuken die je een hapklaar en troostend antwoord bieden op wat je moeilijk valt. Soms brengen ze verheldering, maar vaak ook houden ze een **confronterende spiegel** voor die ongemakkelijke zelfinzichten blootlegt. Elke bekoring, elke verborgen angst – zelfs de meest subtiele – werkelijk alles wordt ontmaskerd door Franciscus, maar evengoed door André die de vertaalslag naar deze tijd maakt. De lat ligt hoogt, de toon klinkt streng soms.

Maar als we ervoor openstaan is elke spreuk een uitnodiging tot **grondige introspectie**, tot een uitgebreide blik in onze eigen binnenkamer om te zien wat daar leeft en gebeurt, tot in de diepste lagen. Vaak moet je dan met schroom vaststellen dat daar niet alles even zuiver zit. Door wat we meemaken is het één en ander gaandeweg soms vervormd of zelfs misvormd geraakt, vaak onbewust als een manier van overleven om pijn te vermijden. Maar zodra dat besef doordringt en we er met liefde naar kunnen kijken, zijn we vertrokken op een innerlijke weg die ons hart, onze intenties, onze woorden én daden stapsgewijs **uitzuivert**.

En dan blijkt Franciscus, zeker in combinatie met de hedendaagse inzichten van André Jansen, een bijzonder goede gids te zijn. Dat mocht ik gaandeweg ook zelf ondervinden. De wijsheidsspreuken

Boekvoorstelling: “Een boom geplant aan water”

Getuigenis Barbara Mertens, stafmedewerkster TAU

helpen me om de juiste vragen te stellen bij wat ik doe of ervaar in heel concrete situaties. Vragen die peilen naar wat nu écht belangrijk is én die ermee voor zorgen dat ik mijn intenties zuiver kan houden.

In het verborgene

Wat mij bijvoorbeeld bijzonder treft in de wijsheidsspreuken van Franciscus, is zijn omgang met wat ‘in het verborgene’ gebeurt. In een cultuur waarin zelfexpressie, blogs en persoonlijke opiniestukken en impressies op sociale media zo evident zijn, vond ik het heel boeiend en inspirerend om Franciscus’ omgang met enerzijds ‘het verborgene’ en anderzijds ‘het verkondigende’ er eens naast te leggen.

In zijn 21ste wijsheidsspreuk waarschuwt Franciscus ‘de dienaar van God’ om niet zomaar al het goede dat God doet haastig aan mensen bekend te maken in de hoop er zelf iets van roem of lof mee te oogsten. Het is beter wijs af te wegen wat te zeggen en te antwoorden. En ook ‘de religieus’ wordt aangemaand niet zozeer te spreken over het goede van God, maar het in zijn of haar hart te bewaren, opdat het kan ontkiemen en groeien en in zijn of haar daden vanzelf zichtbaar wordt en zo vruchtbaar kan zijn voor anderen.

Waar de digitale mogelijkheden om te delen eindeloos zijn in deze tijd, behoedt Franciscus’ wijsheid ons voor vluchtigheid en oppervlakkigheid. Als iets je in de diepte geraakt heeft en beweegt, dan voel je soms van binnenuit dat het belangrijk is er ‘iets’ mee te doen. Het niet gewoon voor jezelf te houden, maar het te delen met anderen. Franciscus’ wijst dan op het belang om bij de zaak te blijven, louter gefocust te blijven op wat gezegd moet worden en juist datgene te delen wat daarvoor gepast en nodig is. Dit helpt de focus weg te halen van jezelf, van een mogelijk onderhuids zoeken naar erkenning én van overbodigheden, om hem te verleggen naar het meest noodzakelijk, naar dat wat wezenlijk is.

Tegelijkertijd ondervond ik ook dat het onmogelijk is iets wezenlijks aan mensen over te brengen als je het niet zelf doorleefd en overwogen hebt. De woorden blijven leeg, ze voelen dan hol aan en kunnen ook niet vruchtbaar zijn. Daarom moedigt Franciscus aan om de dingen lang genoeg ‘in de verborgenheid’ te bewaren. Ze daar te laten kiemen en groeien, tot ze vanzelf hun weg naar buiten vinden. Daar lees ik een aanmoediging in om soms te durven wachten om te laten groeien en ontplooiën wat ‘in het verborgene’ leeft.

In zijn allerlaatste wijsheidsspreuk komt Franciscus op die verborgenheid terug vanuit een andere hoek. Want soms loopt het ook zo: je spreekt of schrijft over iets wat je ten diepste geraakt, doorploegd heeft zelfs en toch lijkt het geen weerklank te vinden bij anderen. Ook dan helpt Franciscus’ wijsheid om je intentie zuiver te houden en je niet te laten innemen door een verlangen naar lof, bijval, steun of erkenning. *“Want de allerhoogste zelf zal zijn werken bekendmaken aan wij Hij wil.”*, schrijft

Boekvoorstelling: “Een boom geplant aan water”

Getuigenis Barbara Mertens, stafmedewerkster TAU

Franciscus. Soms horen mensen wel wat je zegt, of zien ze wel wat je doet. Maar de zuiverheid van je woorden en daden – als ze in God gedaan zijn -, de authentieke inspiratie of de diepere betekenis ervan die kan alleen God zelf aan mensen openbaren. Of we daarin door mensen echt gezien, gehoord of begrepen worden, hebben we niet in de hand. Die bezorgdheid mogen we dus loslaten, daar mogen we vrij van worden.

Vijandsliefde

Nog een tweede voorbeeld, dat wat pittiger is en alles op de spits drijft. Wat als je onheus behandeld wordt, niet gerespecteerd of gezien, als je onrecht aangedaan wordt? In vier wijsheidsspreuken bekijkt Franciscus met de nodige fijngevoeligheid de dynamieken die dan spelen opnieuw vanuit verschillende oogpunten. Want net dan, als je eigen waardigheid onder druk komt te staan, loert de bekoring die onze intenties en ons handelen onzuiver kunnen maken, des te meer om de hoek. Ook André beschrijft dat in zijn boek glashelder.

Zo wijst Franciscus erop dat onrecht ons vanbinnen niet zou mogen schaden of krenken. Wel zou het ons moeten overladen met een brandende pijn in het hart. Niet om onszelf en onze eigen gekwettheid, maar om de ander, wiens ziel door het kwade ingenomen blijkt te zijn. Franciscus waarschuwt bovendien ook voor de valkuil van het beschuldigen. Of je nu zelf iets verkeerd deed of de ander jou onrecht aandeed, de ander met de vinger wijzen mag je nooit doen volgens Franciscus! Integendeel, het enige kwaad dat je met de vingen mag wijzen, de enige vijand die je in toom moet houden, zit in jezelf! De zelfzucht noemt Franciscus het, dé bron van zonde, de bekommernis om je image, je positie, je status, ... kortweg je ego. Zelf zou ik iets milder zijn in mijn woorden dan Franciscus, en ook André nuanceert met inzichten vanuit de psychologie. Vaak spelen angsten of een gebrek aan erkenning uit de kindertijd op bij mensen, en zijn het dus wonden die vragen om geheeld te worden.

Je niet laten schaden door onrecht lijkt een onmogelijke opdracht, te hoog gegrepen ... en toch! Ook hier hoor ik vooral de uitnodiging om naar binnen te keren. Net als je, door de pijn van het gekwetst te zijn, je woede misschien onbewust eerder op de ander richt om jezelf te beschermen. Maar de schuld bij de ander leggen, betekent vaak ook dat je niet met jezelf aan de slag gaat.

Franciscus wijst een andere weg. Hij leert me dan om de focus te verleggen, tijd te durven nemen om te zien wat er in mezelf gebeurt en gaande is als ik gekwetst word of onheus behandeld. Mijn eigen gevoelens onder de loep nemen, met mijn eigen bagage aan de slag gaan. Waar zit het niet zuiver? En dat is het innerlijk dat we eigenlijk allemaal moeten, willen we elkaar geen geweld blijven aandoen. ODe tijd en de ruimte nemen om alle gevoelens van angst tot afwijzing tot pijn te durven doorleven, en om dan ergens tussen alle zwaarte door te beseffen, te voelen van binnenuit dat je toch geliefd

Boekvoorstelling: “Een boom geplant aan water”

Getuigenis Barbara Mertens, stafmedewerkster TAU

bent. *“Ik wil dat jij bent”*, is voor mij dan altijd weer één van die krachtige citaten die me te midden van zo’n stormen staande kunnen houden. Of om het met Franciscus’ woorden te zeggen: *“Want zoveel als een mens is in de ogen van God, zoveel is hij en meer niet.”* Woorden die, zoals André het zou verwoorden, overeind blijven oog in oog met ‘het niets’ dat voor ons allen soms dreigend opwelt.

En dan komen we bij de essentie van de wijsheidsspreuken terecht. Franciscus schuwde in zijn leven het lijden, de eenzaamheid en de leegte niet. Hij durfde er als een arme die niets meer te verliezen heeft, middenin gaan staan. Om dan daar, te midden van die existentiële eenzaamheid, te beseffen dat zijn kern onaantastbaar was, dat hij ten diepste bemind werd en dat hij van binnenuit kracht mocht ontvangen om te leven, te spreken en te handelen. Zo werd hij een innerlijk vrij mens, bevrijd van de nood aan bevestiging van buitenaf. Een nederige arme, die zich verheugde om zoveel goeds en zoveel schoonheid dat hem zomaar om niet geschonken werd.

Vaak doet Franciscus me aan de mij erg geliefde woestijnvaders denken, die door de eenzaamheid van hun afgezonderde leven, hun zielen en innerlijk beter doorgrondde dan wie ook. Ze werden niet voor niets de eerste psychologen genoemd. Bij Franciscus vind je die kennis van de ziel ook terug, zeker op momenten dat hij met de grootste fijngevoeligheid mechanismen en dynamieken blootlegt die we ook in de moderne psychologie terugvinden, bij de Hongaarse psychiater en psychotherapeut Nagy bijvoorbeeld waar André meermaals naar verwijst. En ik denk, Marc, dat we dit ook in de islamitische mystiek terugvinden, maar daar vertel jij zo dadelijk meer over.

De weg van de wijsheidsspreuken, de weg van Franciscus en Clara is niet de gemakkelijkste weg. Integendeel, het is een weg die uitdaagt en die uitnodigt om ook de donkerste uithoeken van je ziel te verkennen. En net als je te midden van die donkerte het probeert uit te houden, breekt dan zomaar het licht door ... Het licht van de Allerhoogste, de Schepper en de Gever van al het goede!